

УДК 004-027:37.091.2:376-056.2/.3(045)

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Лазар В.Ф., Товканець Г. В., Варга В.-Д. М.

APPLICATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE ORGANIZATION OF PEDAGOGICAL WORK FOR PERSONS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Lazar Vasuylj, Tovkanets Hanna, Varha Vlasta

В статті обґрунтовано особливості застосування цифрових технологій в організації педагогічної роботи для осіб з особливими освітніми потребами. Наголошено на функціональних обов'язках педагога, який забезпечує соціально-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами. Перевагами електронного навчання є просування соціального навчання за допомогою сучасних синхронних форматів спілкування, а також асинхронного спілкування (електронна пошта, форуми). Виявлено переваги медіа-презентацій, які дозволяють підвищити якість виховної і навчальної роботи; швидко і зрозуміло представити освітній продукт, що складно чи неможливо висловити словами; формувати мотивацію та підтримувати інтерес до процесу освітньої діяльності; урізноманітнювати процес передачі інформації; підвищувати продуктивність освітньої діяльності.

Ключові слова: педагогічна діяльність, комп'ютерні технології, особливі освітні потреби, здобувачі освіти.

The article substantiates the peculiarities of the use of digital technologies in the organization of pedagogical work for persons with special educational needs. Emphasis is placed on the functional responsibilities of a teacher who provides social-pedagogical support for a child with special educational needs. The advantages of e-learning are the promotion of social learning through modern synchronous communication formats (eg, instant messaging, chat, video conferencing) as well as asynchronous communication (eg, e-mail and forums). It is emphasized that the alternation of text, graphics, video and audio tracks, interactive exercises and test questions make it possible to present information in the most visual and easy-to-understand form. The advantages of media presentations, which allow to improve the quality of educational and educational work, have been revealed; to quickly and clearly present an educational product that is difficult or impossible to express in words; to form motivation and maintain interest in the process of educational activity; diversify the process of information transmission; to increase the productivity of educational activities. It was determined that digital technologies provide an opportunity to develop one's knowledge from basic ideas and theories that form the structure of the construction of statements to intuitive mechanisms that contribute to the social and public activity of an individual.

Key words: pedagogical activity, computer technologies, special educational needs, students of education.

Поява комп'ютерних мереж змушує освіту критично переглянути своє становище, оскільки комунікаційні технології розвиваються набагато швидше, ніж можливості їх використання у освітніх цілях. Тому розробка різних моделей використання цифрових технологій у освіті є актуальною проблемою.

Бурхливий розвиток інформатики та інформаційних технологій, протиріччя

між традиційним темпом навчання людини і постійно прогресуючою появою нових знань ставить перед освітою проблему розширення практики випереджального навчання, використання нових технічних засобів, удосконалення освітніх методик. Досконалішим освітній процес дозволяє зробити використання цифрових технологій для застосування у педагогічній діяльності з організації роботи з особами з особливими освітніми потребами, зокрема для здобувачів освіти, які потребують уваги у зв'язку зі зниженням або відсутності слуху, зору, порушеннями мовлення тощо [1; 6; 9].

Мета статті: обґрунтувати особливості застосування цифрових технологій в організації педагогічної роботи для осіб з особливими освітніми потребами.

Педагог, який забезпечує соціально-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами має різні функціональні обов'язки: разом із вчителем класу виконує навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, допомагає дитині у виконанні навчальних завдань, залучає здобувача освіти до різних видів навчальної діяльності; у складі групи фахівців бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини; адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності школяра з особливими освітніми потребами.

Тобто мова йде про організаційно-педагогічну діяльність, коли разом з учителем класу проводяться навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, надається допомога дитині при виконанні навчальних завдань, учень долучається до різних видів навчальної діяльності. Водночас можемо говорити про навчально-розвивальну діяльність, коли здійснюється стимулювання розвитку соціальної активності дітей, виявляються та розкриваються здібності, таланти, обдарування шляхом участі в науковій, технічній, художній творчості. Діагностична функція діяльності педагога полягає у розробці індивідуальної програми розвитку дітей з особливими потребами, оцінюванні навчальних досягнень учнів; оцінюванні виконання

індивідуальної програми розвитку, вивченні та аналізу динаміки розвитку здобувача освіти. Важливими є прогностична і консультативна функції. Прогностична передбачає розробку на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини індивідуальної програми розвитку, перегляду актуальних цілей для здобувача освіти з особливими потребами [3;4;5]. Надаючи консультативну допомогу, педагог спілкується з батьками, інформує вчителя класу та батьків про досягнення учня. При цьому наголошуємо на дотриманні педагогічної етики, поваги до гідності особистості дитини, захисту її від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, постійному підвищенні професійного рівня, педагогічної майстерності, загальної культури педагога.

На початку XXI століття актуальним є застосування цифрових технологій. Однією з найперспективніших і широко використовуваних сьогодні цифрових технологій є цифровий освітній ресурс (ЦОР), який поєднує найрізноманітніші засоби представлення інформації, об'єднані лише структурою. Чергування тексту, графіки, відео та аудіодоріжок, інтерактивні вправи та тестові питання дозволяють подати інформацію в найбільш наочній формі, що легко сприймається. Цифрові технології найчастіше використовуються і у вигляді мультимедіа. Методична сила мультимедіа полягає саме в тому, що здобувача освіти легше зацікавити і навчити, коли він сприймає узгоджений потік звукових і візуальних образів.

Іншою формою представлення інформації є презентація. У загальноприйнятому сенсі презентація – це демонстраційний матеріал для публічних виступів. Комп'ютерна презентація – це файл, у якому зібрані документи, підготовлені як послідовності слайдів у логічному відношенні, об'єднаних темою і загальними принципами оформлення.

Презентаціями активно користуються під час виступів на конференціях, захисті наукових проектів, дипломних, магістерських та докторських робіт. Електронні презентації можна використовувати як візуальний дидактичний інструмент навчання, а мультимедійний проектор – як інструмент технічного навчання.

Електронне подання навчальної інформації особливо добре представлене в електронних підручниках, оскільки електронні підручники розглядаються як самостійні дидактичні засоби навчання, які дають можливість здобувачам освіти самостійно вивчати предмет. В сучасних умовах це особливо активно, оскільки використовується під час дистанційного навчання [1].

Медіа-презентації можна використовувати на будь-якому етапі організованих заходів:

- представити візуально предмет обговорення, дискусії;
- при вивченні нових матеріалів та/або консолідації;
- як супровідне пояснення відповідних положень;
- як інформаційно-навчальний інструмент;
- у процесі повторення та узагальнення вивченого матеріалу.

Отже, медіа-презентації дозволяють:

- підвищити якість виховної і навчальної роботи;
- швидко і зрозуміло представити освітній продукт, який важко чи неможливо висловити словами;
- формувати мотивацію та підтримувати інтерес до процесу освітньої діяльності;
- урізноманітнювати процес передачі інформації;
- підвищувати продуктивність освітньої діяльності [4].

Різні типи презентацій можуть використовуватися здобувачами освіти в індивідуальній, груповій чи фронтальній формі.

У зв'язку з усім вищесказаним стає очевидним необхідність удосконалення дидактичного, методичного та комунікативного компонентів структури та змісту навчального процесу з метою наближення моделі педагогічної взаємодії до того формату, який найбільш органічно сприймається сучасними поколіннями здобувачів освіти. Саме побудова освітнього процесу на основі цифрових технологій дозволить, на нашу думку, оновити традиційний процес навчання, стимулювати зацікавленість, емоційну та комунікативну включеність здобувачів

освіти.

Електронне навчання все частіше використовується як ефективний і дієвий навчальний матеріал у багатьох галузях освіти. E-learning сприяє підвищенню кваліфікації викладачів, проведенню дистанційного навчання для перепідготовки кадрів та інші. E-learning ґрунтується на інтеграції педагогічних та інфокомунікаційних технологій, а також є самостійним видом навчання [2]. Завдяки різноманітності електронних матеріалів та можливості постійного оновлення через веб-сайт учасники освітнього процесу можуть знайти потрібну інформацію з урахуванням умов організації самостійного навчання [6].

Окрім цього, перевагами електронного навчання є просування соціального навчання за допомогою сучасних синхронних форматів спілкування (наприклад, миттєвих повідомлень, чатів, відеоконференцій), а також асинхронного спілкування (наприклад, електронної пошти та форумів). Цифрові технології дають можливість розвивати свої пізнання від основних ідей та теорій, які формують структуру побудови висловлювань, до інтуїтивних механізмів, які сприяють суспільно-громадській активності особистості.

Наголосимо, що сьогодні досить поширеним явищем стали затримки в розвитку мовлення, які спричиняють затримку розумового розвитку дитини, обмежують її загальний потенціал. Ці школярі дратівливі, збудливі, емоційно нестійкі. У них спостерігається нестійкість уваги та пам'яті, низький рівень контролю за власною діяльністю, порушення пізнавальної діяльності, знижена розумова працездатність; часто виникають невротичні реакції на зауваження, низьку оцінку чи несхвальні висловлювання вчителя або однокласників. Більшість цих порушень усувається в дошкільному та молодшому шкільному віці [7, с. 54–55].

Учні з мовленнєвими порушеннями мають функціональні або органічні відхилення в стані центральної нервової системи. Вони швидко виснажуються, стомлюються. Водночас трапляються випадки, коли й у середніх та старших класах ці розлади не подолані. Від складу команди психолого-педагогічного

супроводу залежатиме правильність визначення стратегії та тактики корекційної допомоги, вибір необхідних засобів для успішного навчання. Важливо запитувати в дитини про труднощі, які вона відчуває під час сприйняття, обробки, застосування інформації. І в цьому може бути корисним застосування ІКТ, спеціальні комп'ютерні програми (до прикладу, перетворення друкованого тексту в аудіовідтворення), інших технічних засобів, залежно від особливостей навчання конкретного здобувача освіти.

Організація педагогічної роботи з особами з особливими освітніми потребами вимагає від учасників нових професійних компетенцій, нових фахівців, використання цифрових технологій. Найголовніше для педагога – поєднання різних можливостей для того, щоб навчати одночасно дітей різного рівня.

Фахівцям важливо:

- гуманістичні цінності (фахівці повинні підтримувати ідеї інклюзивної освіти, повинні бути зацікавлені в тому, щоб впоратися з цим завданням – допомогти дитині розібратися з її труднощами, в яких вона опинилася);
- якість життя (спеціаліст повинен допомогти дитині набути певних навичок, щоб вона відчувала себе комфортно в даному середовищі);
- акцент не на результат, а на процес (роблячи акцент на процес, виходить набагато кращий результат);
- розуміння цілей педагогічної роботи з особами з особливими освітніми потребами;
- командна робота.

Цифрові технології збільшують можливості педагогічної роботи зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами. Реалізуючи безліч навчальних та виховних функцій, цифрові технології та інформаційні ресурси нового покоління можуть бути використані з метою як інструменту обробки навчальних завдань у спеціальній формі (найбільш доступною та зручною для кожного здобувача залежно від його індивідуальних освітніх потреб та потреб, особливостей розвитку), помічника у навчальній діяльності та як засоби

комунікації. Дана функція не повинна зводитись лише до можливості дистанційного спілкування з педагогами та іншими здобувачами освіти, віддаленого навчання. Це ширший інструмент, що дозволяє складати навчальні платформи, створювати спільноти за інтересами, де особи з обмеженими можливостями здоров'я та особливими освітніми потребами (зокрема, порушення мовлення) можуть реалізовуватися в соціальному середовищі.

Перспективами подальших досліджень може бути вивчення особливостей розвитку інклюзивної освіти в освітньому та інформаційному просторі України.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти / В. Ю Биков // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. – Вип. 29. – С. 32–40.
2. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навч. посіб. / О. П. Буйницька. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 240 с.
3. Гаврилова Н. С. Класифікації порушень мовлення [Електронний ресурс] / Н. С. Гаврилова // Збірник наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна. – 2012. – Вип. 19(1). – С. 327–349. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_sp_2012_19\(1\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_sp_2012_19(1)_38).
4. Заєркова Н. Діяльність асистента вчителя / Н. Заєркова // Завуч. – 2015. – № 13. – С. 13–15.
5. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
6. Соціально-педагогічні аспекти діяльності віртуальних університетів у європейському освітньому просторі / Л. Б. Лук'янова, Г. В. Товканець, Г. І. Сотська, О. В. Тринус // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2019. – Том 72, № 4. – С. 14–25.
7. Організація роботи асистента вчителя в школі: методичні рекомендації / за заг. ред. Г. В. Товканець. – Мукачево: РВЦ МДУ, 2021. – 104 с.
8. Спірін О. М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання [Електронний ресурс] / О. М. Спірін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – № 1(33). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua>.
9. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: метод. посіб. / за заг. ред. Н. З. Софій. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 66 с.

References

1. Bykov, V. Yu. 2012. Innovatsiyni rozvytok zasobiv i tekhnolohii system vidkrytoi osvity [Innovative development of means and technologies of open education systems]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*, 29, 32–40.
2. Buinytska, O. P. 2019. *Informatsiini tekhnolohii ta tekhnichni zasoby navchannia [Information technologies and technical means of education]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
3. Havrylova, N. S. 2012. *Klasyfikatsii porushen movlennia [Classifications of speech disorders]*. *Collection of sciences. Kamianets-Podil Ave. national University named after Ivan Ohienko. The series is socio-pedagogical*, 19 (1), 327–349. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_sp_2012_19\(1\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_sp_2012_19(1)_38).
4. Zaierkova, N. 2015. *Diialnist asystenta vchytelia [Activities of a teacher's assistant]*. *Zavuch*, 13, 13–15.
5. Zaierkova, N. V., and Treitiak, A. O., Comp. 2016. *Inklyuzyvna osvita vid A do Ya: poradnyk dlia pedahohiv i batkiv [Inclusive education from A to Z: a guide for teachers and parents]*. Kyiv.
6. Lukianova, L. B., Tovkanets, H. V., Sotska, H. I., and Trynus, O. V. 2019. *Sotsialno-pedahohichni aspekty diialnosti virtualnykh universytetiv u yevropeiskomu osvithomu prostori [Socio-pedagogical aspects of*

the activity of virtual universities in the European educational space]. *Information technologies and teaching aids*, 72, 4, 14–25.

7. Tovkanets, H. V., Ed. 2021. *Orhanizatsiia roboty asystenta vchytelia v shkoli [Organization of the work of a teacher's assistant at school]*. Mukachevo: RVC MDU.

8. Spirin, O. M. 2013. Kryterii i pokaznyky yakosti informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii navchannia [Criteria and indicators of the quality of information and communication technologies of education]. *Information technologies and teaching aids*, 1(33). Available at: <http://journal.iitta.gov.ua>.

9. Sofiya, N. Z., Ed. 2015. *Stvorennia indyvidualnoi prohramy rozvytku dlia ditei z osoblyvymy osvitynymi potrebamy [Creation of an individual development program for children with special educational needs]*. Kyiv: TOV «Vydavnychy dim «Pleiady».

УДК 378.091.113:005.412:378.091.33-027.22(045)

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Ліба Н.С., Яртим А.П.

JUSTIFICATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL GROWTH OF FUTURE HEADS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL PRACTICE

Liba Nataliy, Yartim Alla

Стаття присвячена дослідженню обґрунтуванні педагогічних умов професійного зростання майбутніх керівників закладів освіти у процесі педагогічної практики. Визначено зміст педагогічних умов професійного зростання майбутніх керівників закладів освіти. Обґрунтовано формування управлінської поведінки майбутніх керівників закладів освіти у процесі педагогічної практики за допомогою спеціально створених навчальних ситуацій, практичної та проектної складової, безперервної освіти, саморозвитку, самоосвіти і самоменеджменту.

Ключові слова: педагогічні умови, професійне зростання, професійне зростання майбутнього керівника, педагогічна практика.

The article is devoted to the study of the substantiation of pedagogical conditions for the professional growth of future heads of educational institutions in the process of pedagogical practice. The content of pedagogical conditions, as circumstances that determine the state and development of functioning pedagogical systems, is determined. It is proven that the complex of pedagogical conditions is revealed as a result of the implementation of successive actions, the identification of the main components that ensure the achievement of the goal, their analysis and determination of the degree of involvement. The main pedagogical conditions are substantiated: the formation of managerial behavior of future heads of educational institutions in the process of pedagogical practice with the help of specially created educational situations, the practical and project component as the basis of training future heads of educational institutions, the formation of the need for continuous education, self-development, self-education and self-management of future heads of institutions education, ensuring the focus of future leaders on the formation of readiness for management, intensifying the interaction of teachers and students to ensure their effective inclusion in the process of formation of readiness for management, the use of innovative pedagogical technologies for the formation of readiness of future managers for management.

Key words: pedagogical conditions, professional growth, professional growth of the future manager, pedagogical practice.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>